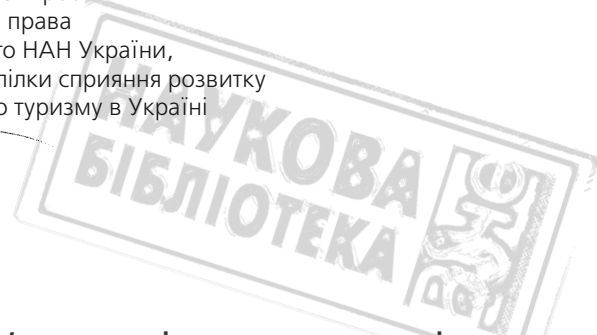

Щодо вдосконалення законодавчого регулювання діяльності у сфері сільського зеленого туризму

30

Михайло ТОВТ,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України,
почесний голова Спілки сприяння розвитку
сільського зеленого туризму в Україні

Досвід більш як п'ятнадцятилітнього становлення сільського туризму в Україні доводить життєздатність цього різновиду господарської діяльності жителів села та його позитивний вплив на економічну активність і соціально-економічну ситуацію в сільській місцевості.

Він розширює сферу зайнятості населення, особливо жінок, і дає додатковий заробіток. Збільшення кількості відпочивальників стимулює розвиток сфери послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, побутових, відпочинково-розважальних та інших. Також пропонується стимулювати проведення природоохоронних заходів через державний бюджет або укладання угод між регіонами для розвитку в них зеленого туризму [13, с. 40].

За вказаний період часу сформувалася нормативно-правова база, що створила сприятливі стартові умови для започаткування і становлення сільського туризму як різновиду виконання робіт і надання послуг в особистому підсобному господарстві.

Дослідження, проведені під патронатом Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, дають можливість скласти уявлення про поняття, умови реалізації та сучасний рівень і обсяг законодавчого регулювання цієї сфери [1, 2]. Статтею **6 Закону України «Про туризм»** [3] передбачено, що розвиток екологічного (зеленого) та сільського туризму є пріоритетним напрямом державної політики у цій галузі.

Поняття «сільський зелений туризм» уперше в законодавстві застосували в **Законі України «Про особисте селянське господарство»** [4]. Стаття 1 цього нормативного акта визначає поняття «особистого селянського господарства», яким є «господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і проживають спільно, для задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, **у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму»** (виділено мною. – Авт.).

У законі зазначено: «Члени особистого селянського господарства здійснюють діяльність на свій розсуд і ризик у межах встановленого правового господарського

порядку, дотримуючись вимог цього Закону, законів України, інших нормативно-правових актів.

Діяльність, пов'язана з веденням особистого селянського господарства, **не відноситься до підприємницької діяльності»** (виділено мною. – Авт.).

Ця норма, на перший погляд, визначає тільки статус цієї діяльності у межах особистого підсобного господарства українського селянина. Але глибокий аналіз документа дає підстави стверджувати, що закон містить комплексну нормативну дефініцію поняття «сільський туризм»:

- він є одним із різновидів господарської діяльності у межах особистого господарювання;

- є господарською діяльністю, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і разом проживають;

- члени особистого селянського господарства діють у сфері сільського зеленого туризму на свій розсуд і ризик у межах встановленого правового господарського порядку;

- така діяльність не є підприємницькою.

Інші норми закону містять приписи, що також дають можливість зрозуміти сутність цього виду діяльності, визначення суб'єктно-об'єктних відносин у цій сфері правовідносин, прав та обов'язків, пов'язаних із наданням послуг із сільського зеленого туризму, соціального статусу осіб, зайнятих у цій сфері. Це, зокрема, такі:

- діяльність у сфері сільського зеленого туризму, як один з різновидів робіт і послуг в особистому підсобному господарюванні підлягає обліку, що здійснюють місцеві органи влади (ст. 4);

- члени особистого селянського господарства, котрі надають послуги сільського зеленого туризму, **мають право** (виділено мною. – Авт.), зокрема: відкривати рахунки в установах банків та отримувати кредити в установленому законодавством порядку; бути членами кредитної спілки та користуватися її послугами; отримувати в установленому законом порядку трудову пенсію, а

також інші види соціальної державної допомоги та субсидії; надавати послуги з використанням майна особистого селянського господарства; брати участь у конкурсах сільськогосподарських виробників для отримання бюджетної підтримки відповідно до загальнодержавних і регіональних програм; об'єднуватися на добровільних засадах у виробничі товариства, асоціації, спілки з метою координації своєї діяльності, надання взаємодопомоги та захисту спільних інтересів тощо відповідно до законодавства України; проводити в установленому законом порядку зовнішньоекономічну діяльність (ст. 7).

Також члени особистого селянського господарства, зайняті у сфері сільського зеленого туризму, **зобов'язані**, зокрема: своєчасно сплачувати земельний податок або орендну плату; дотримуватися діючих нормативів щодо якості продукції, санітарних, екологічних та інших вимог відповідно до законодавства; надавати сільським, селищним, міським радам необхідні дані щодо їх обліку (ст. 7).

Зайнятість із надання послуг у сфері сільського зеленого туризму може бути основною роботою для членів особистого селянського господарства як форма самозайнятості, відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» (ст. 8).

– члени особистих селянських господарств, зайняті у сфері сільського зеленого туризму, можуть брати участь у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні на добровільних засадах (ст. 9).

– пенсійне забезпечення членів особистих селянських господарств та сплата ними страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування здійснюються відповідно до законодавства у цій сфері.

Важливо також зазначити, що сільський зелений туризм згідно з **Указом Президента України № 973/99 від 10. 08. 1999 р.** [5] належить до підсобної діяльності у сфері туризму (п. 3. Указу). А відповідно до пунктів 3 і 7 **Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)» № 297 від 15.03.2006 р.** [6] фізичні особи-власники або орендарі індивідуальних засобів розміщення мають право надавати такі послуги без їхньої державної реєстрації як суб'єктів підприємницької діяльності за умови, що кількість місць такого розміщення не перевищує 30.

Першим і поки що єдиним спеціальним програмним відомчим документом у цій сфері є **наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Плану заходів Мінагрополітики України щодо розвитку сільського зеленого туризму на період до 2015 року» № 24 від 18.01.2013 р.** [7]. Нині передбачено проведення заходів організаційно-методологічного (пункти 1, 7, 12 Плану), промоційно-маркетингового (2, 8, 9), програмного (3), навчально-консультативного (4, 5, 6, 10, 13) та дослідницько-проектного (14, 15) характеру. Новелою документа слід вважати й те, що у відповідності до приписів статті 21 **Закону України «Про громадські об'єднання»** до виконання певних завдань залучається громадське об'єднання (у цьому році – Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму і України та її територіальні підрозділи) [8].

Наведені дослідження, а також узагальнення змісту наукових робіт фахівців окремих галузей, представників органів влади, аналіз змісту заяв і звернень осіб, які займаються сільським туризмом – наданням послуг тимчасового розміщення відпочивальників, тобто сільської гостинності, створюють підстави для формулювання проблемних питань, що є у цій сфері та/або заважають подальшому динамічному розвитку цього виду діяльності:

1) До громадян, не зареєстрованих як підприємці, державні органи часто висувають вимоги щодо реєстрації, одержання дозволів, сертифікатів тощо.

2) Не чітко розмежована підприємницька і непідприємницька діяльність у сфері сільського туризму.

3) Відсутнє чітке юридичне визначення поняття «сільський туризм».

4) Не врегульовані питання оподаткування доходів, отриманих за надання послуг у цій сфері.

5) Є проблема якості послуг та їхньої оцінки. Вимоги до приміщень, що використовуються для відпочивальників, – проблема категоризації, сертифікації об'єктів і рівня послуг у сфері сільського туризму.

6) Доступність кредитування й отримання державної матеріальної підтримки.

7) Доступ до туристичного ринку, співпраця з місцевими органами влади, громадськими організаціями.

8) Професійне навчання в загальноосвітніх навчальних закладах громадян, у тому числі співробітників органів державної влади та місцевого самоврядування.

9) Роль, місце і можливості громадських організацій сприяння сільському туризму, їхня співпраця, взаємодія з органами влади [9].

Саме на вирішення вказаних проблем спрямовані законодавчі ініціативи народних депутатів України І. Бушка, І. Бринченка І. Гайдоша та К. Ващука, які втілилися у проектах законів України «Про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» щодо розвитку сільського зеленого туризму» (надалі – перший законопроект) та «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування наданих послуг у сфері сільського зеленого туризму» (надалі – другий законопроект) [10,11].

У пункті 1 першого законопроекту пропонується доповнити статтю 1 Закону України «Про особисте селянське господарство» (у подальшому – Закон) частиною четвертою, відповідно до якої: «Сертифікація та підтвердження відповідності особистого селянського господарства державним стандартам, у тому числі у сфері сільського зеленого туризму, здійснюється добровільно». Внесенням доповнення до статей 7 та 8 Закону, в яких встановлені права членів особистого селянського господарства та визначено їх статус як самозайнятих робітників, пропонується включити положення щодо визначення поняття «сільський зелений туризм» як «послуги за плату або безоплатно з розміщення (проживання) та харчування, організації подій, пов'язаних із використанням майна особистого селянського господарства, місцевими звичаями і традиціями гостинності, та сутності цієї діяльності в цій сфері так, що: «Зайнятість членів особистих сільських господарств у сфері сільського зеленого туризму включає добровільне надання послуг туристам в індивідуальних засобах розміщення (проживання), розташованих на земельній ділянці особистого сільського господарства, і не пов'язане з трудовою, професійною чи іншою оплачуваною діяльністю туристів». Доповненням пункту шостого статті 10 цього закону словами «у тому числі у сфері сільського зеленого туризму» автори першого законопроекту мають на меті розширити сферу державної підтримки особистих селянських господарств також фаховою підготовкою та перепідготовкою членів таких господарств.

У другому законопроекті пропонується оподаткувати таку діяльність. На думку ініціаторів, слід доповнити підпункт 165.1.24 пункту 165.1 статті 165 Податкового кодексу України [12] реченням: «Доходи від надання послуг з розміщення (проживання) і харчування у сфері сільського зеленого туризму оподатковуються згідно з правилами цього пункту щодо оподаткування доходів від продажу власної продукції тваринництва». Ухвалення Верховною Радою України цієї поправки означатиме, зокрема, що отримані від такої діяльності прибутки будуть неоподатковуваним доходом, якщо їхня сума сукупно за рік не перевищуватиме 100 розмірів мінімаль-

Редакційна колегія:

Віктор КОРНІЮК, Лариса СЕВЕРЕНЧУК,
Юрій АРТЕМЕНКО, Олександр БАНДУРКА, Іван
БОКИЙ, Степан ГАВРИШ, Віктор ГРАБ,
Юлій ЮФФЕ, Віктор КИРИЛЛОВ,
Олександр КОПИЛЕНКО, Анатолій МАТВІЄНКО,
Павло МАТВІЄНКО, Анатолій МАЦЮК,
Микола МЕЛЬНИК, Борис ОЛІЙНИК,
Сергій ПРАВДЕНКО, Анатолій СЕЛІВАНОВ,
Лесь (Леонід) ТАНОК, Віктор ТАРАН (Терен)

Головний редактор

Світлана ПИСАРЕНКО – 235-81-55

Приймальня:

Любов САЛЮК – 235-79-58

Заступник головного редактора

Віктор КОРНІЮК – 272-46-30

Відповідальний секретар

Лариса СЕВЕРЕНЧУК – 235-79-53

Головний бухгалтер **Ірина КИСІЛЬ,**

Жанна СИМОНЕНКО – 235-79-58

Відділ з висвітлення питань

парламентської діяльності:

Микола БіЛОКОПИТОВ – 234-67-78,

Олексій СИЩУК – 235-79-55,

Юлія ЦИРФА – 234-67-78,

Тарас РОМАНЮК – 234-67-78

Відділ соціально-економічної політики

та правового забезпечення:

Завідувач **Олександр МАЛІНКО,**

Оксана СКРИПНИК – 235-81-56

Відділ гуманітарної політики:

Завідувач **Ольга КЛЕЙМЕНОВА** – 235-79-55,

Людмила ПУЗИКОВА, Лариса МАРЧУК,

Микола СЛАВИНСЬКИЙ, Євген ТИЩУК

Літературні редактори:

Олена ЧОПОВСЬКА – 235-79-60,

Наталка СЕМІВОЛОС – 235-79-53

Реклама та передплата:

Віра ПРАВІНА – 272-46-23,

Сергій ДУБРОВІН – 234-68-30

Дизайн – **Ольга ПРОКОПЧУК** – 235-81-56

Верстка – **Сергій ЛОСЕНКО** – 235-81-56,

Сергій УСЕНКО, Наталя КУТНЯК – 235-79-60

Підтримка сайта –

Євген СИНЕЛЬНИКОВ – 235-81-56,

Олексій ЛОЗИНСЬКИЙ, Діана ТОКОВЕНКО

04053, Київ-53,

пров. Несторівський, 4

E-mail: mail@viche.info

E-mail: viche@rada.gov.ua

www.viche.info

Підготовку та випуск у світ журналу «Віче»

за дорученням засновника здійснює редакція.

© Віче, 2013.

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого

засобу масової інформації КВ № 570

від 05.04.1994.

Редакція не завжди поділяє позицію авторів.

І залишає за собою право на відлучання,

опублікування наданих авторами творів та сплату

авторського гонорару. Рукописи не рецензуються

і не повертаються.

При передруку посилання на «Віче» обов'язкове.

Відповідальність за зміст і достовірність

реklamних оголошень несуть рекламодавці.

"R" – матеріали, які друкуються на правах реклами

Підписано до друку 18.11.2013.

Формат 60x84/8.

Папір офсетний.

Друк офсетний.

Ум.-друк. арк. 2,3.

Зам. № 10-0944. Тираж 2250 прим.

Ціна договірна.

Набрано і зверстано на комп'ютерному

комплексі редакції журналу «Віче».

Надруковано з готового оригінал-макета

у ТОВ «НВП Поліграфсервіс»,

02094, м. Київ, вул. Магнітогорська, 1є,

Свідцтво про державну реєстрацію

№ 194856 від 26.02.2001 р.

Журнал «Віче» читають у Верховній Раді та її коміте-

тах, адміністрації Президента України, Кабінеті Міні-

стрів України, Держкомтелерадіо. Він також надход-

ить до бібліотек Конгресу США та Ради Європи, до

Книжкової палати України, Національної бібліотеки

України імені В. І. Вернадського, Національної парла-

ментської, Державної науково-технічної, Держ-

авної бібліотеки для юнацтва, Державної науково-

педагогічної, Центральної імені М. Островського.

Передплатний індекс – 74254.

ної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року. Для довідки: мінімальна заробітна плата на 1 січня 2013 року становила 1147 грн.

Отже, стислий огляд стану чинного законодавства у сфері сільсько-го зеленого туризму, вивчення найбільш актуальних питань, які заважають подальшому динамічному розвитку діяльності сільських жителів у цій сфері, а також запропонованих законодавчих ініціатив дають підстави стверджувати, що проаналізовані законопроекти, у разі їх прийняття, здатні на ділі слугувати розв'язанню вказаних проблем.

Є підстави сподіватися, що набуття чинності наведеними законопроектами наблизить українське суспільство до розуміння сільського зеленого туризму як спеціальної форми послуг, що надаються для забезпечення відпочинку туристів у приватних господарствах у сільській місцевості з використанням майна та трудових ресурсів членів особистого селянського підсобного господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної й етнографічної спадщини регіону. А також на те, що наведені ініціативи сприятимуть усвідомленню того, що сільський зелений туризм є одним із видів самозайнятості населення, який популяризує краєзнавство, поєднує елементи активної діяльності і відпочинку, створює життєве середовище, наближене до природи.

Зважаючи на сучасний стан соціально-економічного розвитку сільських територій, великого значення набуває соціальний аспект цієї діяльності. Тому сільський зелений туризм слід розглядати як один із засобів отримання доходів, компонент комплексного розвитку сільських територій та інфраструктури, а також як один із чинників стратегії подолання бідності. Наведені пропозиції, зокрема щодо внесення відповідних змін до податкового законодавства, надають підстави для визнання сільського зеленого туризму суспільно цінною і корисною сферою діяльності, яка заслуговує на всіляку підтримку суспільства й держави.

Джерела

1. **Вінніков О.** Законодавче регулювання діяльності у сфері сільського туризму для осіб не зареєстрованих як підприємці // Туризм сільський зелений. – 2012. – № II. – С. 4–5.
2. **Біркоч В.** Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку тури-

стичної галузі // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 1(6) – С. 138–143.

3. Закон України «Про туризм» № 324 від 15.09.1995 р. [Електронний ресурс]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>

4. Закон України «Про особисте селянське господарство» №742-IV від 15.05.2003 [Електронний ресурс]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/742-15>

5. Указ Президента України «Про основні напрямки розвитку туризму в Україні до 2010 року» № 973/99 від 10.08.1999 р. [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973/99>

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)» № 297 від 15.03.2006 р. [Електронний ресурс]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/297-2006-%D0%BF>

7. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Плану заходів Мінагрополітики України щодо розвитку сільського зеленого туризму на період до 2015 року» № 24 від 18.01.2013 р. [Електронний ресурс]. – <http://minagro.gov.ua/ministry?id=4454>

8. Закон України «Про громадські об'єднання» № 4572-VI від 22.03.2012 р. [Електронний ресурс]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

9. Матеріали конференції «Формування політики розвитку сільського зеленого туризму в Україні». 7–8 грудня 2012 р. м. Київ [Електронний ресурс]. – <http://www.greentour.com.ua/ukrainian/news>

10. Проект закону України «Про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» щодо розвитку сільського зеленого туризму// Верховна Рада України. 2 сесія VII скликання, законопроект, реєстраційний № 2530 від 04.07.2013 р.

11. Проект закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування наданих послуг у сфері сільського зеленого туризму» // Верховна Рада України. 2 сесія VII скликання, законопроект, реєстраційний № 2529а від 04.07.2013 р.

12. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

13. **Краснова М.** Довкілля не прощає зверхності // Віче. – 2007. – № 13. – С. 40–42.